

Чернушкіна О. О.
доцент кафедри управління персоналом і економіки праці
кандидат економічних наук, доцент
Хмельницький національний університет

РЕЙТИНГОВЕ ОЦІНЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Українська економіка займала провідне місце в економіці Радянського Союзу, базуючись на високотехнологічних галузях виробництва, особливо у військово-промисловому комплексі, достатній забезпеченості кваліфікованими кадрами. У світовому та європейському вимірах Україна постає як країна з величезними потенційними можливостями. Однак нестабільна політична ситуація, кризова фінансово-кредитна і законодавча база країни негативно впливають на стан економіки, про що свідчать соціально-економічні показники. Отже, постає необхідність глибокого осмислення підходів до соціально-економічних перетворень.

Промисловий комплекс є основою виробничої сфери і від його потенціалу залежить ефективність національної економіки. Ефективне функціонування промислових підприємств залежить від економічно грамотного управління ними, підґрунтям якого є аналітична діяльність. Перш за все аналізу мають підлягати показники ефективності діяльності, оскільки саме вони відображають реальні результати господарювання підприємств.

Обґрунтування результативності суспільного виробництва стало предметом наукових досліджень класиків школи політичної економії: Ф.Енгельса, К.Маркса, Д.Рікардо, А.Сміта. За радянських часів встановленню змісту і кількісних параметрів ефективності виробництва були присвячені роботи С.Аханова, В.Виборнова, Г.Егіазаряна, А.Ноткіна, С.Струмліна, Т.Хачатурова та ін. У своїх роботах іноземні економісти (Е.Дж.Долан, Д.Ліндсей, Р.Піндайк, Д.Рубенфельд, Д.Хайман) розглядали оптимальне використання ресурсів в умовах дефіцитності. Суттєвий внесок у розвиток сучасної теорії ефективності зробили такі вчені, як

А.Карінцева, І.Маркіна, Л.Мельник, Й.Петрович, Т.Примак, С.Покропивний, Р.Сайфулін, П.Харів, Л.Шваб, Г.Швиданенко, А.Шегда, А.Шеремет.

Проведені теоретичні та практичні дослідження щодо здійснення аналізу підприємств дають можливість зробити висновок, що в даний час існує багато методів та прийомів аналізу виробничо-господарської діяльності, проте проводити глибокий аналіз та давати оцінку результатів промислових підприємств можливо тільки шляхом їх рейтингового порівняння.

Спеціальну методику, що може бути застосована для рейтингового оцінювання діяльності промислових підприємств, почав використовувати З. Хельвіг. Ним запропоновано таксономічний показник, що є синтетичною величиною [4].

Зазначеній проблемі також присвячені праці науковців, серед яких Айвазян С. А., Бежаєва З. І., Волкова О. Н., Ковальов В. В., Староверов О. В., які пропонують використовувати порівняльний багатовимірний аналіз в економічних дослідженнях [1; 2].

При побудові таксономічного показника застосовується матриця даних. Для ранжування підприємств вихідною є матриця X , яка складається з сукупності значень m показників за групою n підприємств. Елементи цієї матриці – це показники, які мають різну природу, різні одиниці вимірювання і не можуть порівнюватись. Тому для проведення подальших розрахунків необхідна стандартизація, яка дозволяє звести різні одиниці вимірювання до безрозмірної величини, тобто вирівняти значення ознак [4].

Для формування вектору-еталону (визначення «еталонного підприємства») всі змінні стандартизованої матриці необхідно розділити на стимулятори і дестимулятори на підставі їх впливу на рівень виробничо-господарської діяльності досліджуваних підприємств.

Наступним етапом визначення таксономічного показника є встановлення відстані між елементами стандартизованої матриці та вектором-еталоном. Вибір кращого підприємства здійснюється методом найменших квадратів. Підприємство, що має мінімальне значення R_j , слід визнати кращим [2].

Для дослідження та рейтингового оцінювання діяльності було обрано підприємства машинобудування Хмельницької області – ДП «Новатор», ВАТ «Термопластавтомат», ПАТ ХЗКПУ «Пригма-Прес», ПАТ «Укрелектроапарат». Аналіз виконаний за показниками ефективності господарювання, серед яких загальна оборотність капіталу, оборотність постійних активів, оборотних активів, власного капіталу, позикового капіталу, запасів, дебіторської та кредиторської заборгованостей, рентабельність майна, власного капіталу, позикового капіталу, необоротних та оборотних активів.

Не менш відомим статистичним методом, який застосовується для встановлення рейтингу об'єкта оцінки у його сукупності, є розроблений д.е.н., проф. О.І. Кулиничем метод комплексних статистичних коефіцієнтів [3]. Метод доцільно застосовувати з метою формування інформаційного забезпечення для прийняття обґрунтованих управлінських рішень на основі встановлення рейтингових значень результатів господарської діяльності на мікроекономічному рівні, показників соціально-економічного розвитку регіонів, країн у міжрегіональному (міждержавному) порівнянні – на макроекономічному, а також з метою оцінювання рівня виконання завдань (прогнозів), планів, нормативів.

Застосування методу таксонометрії та методу комплексних статистичних коефіцієнтів для рейтингового оцінювання промислових підприємств (результати дослідження збіглися) виявило, що за показниками ефективності діяльності найвищий рейтинг має ПАТ «Укрелектроапарат», на другому місці – ДП «Новатор», на третьому – ПАТ ХЗКПУ «Пригма-Прес», на останньому місці – ВАТ «Термопластавтомат». Діалогові вікна комп'ютерної програми «Метод комплексних статистичних коефіцієнтів» представлені на рис. 1.

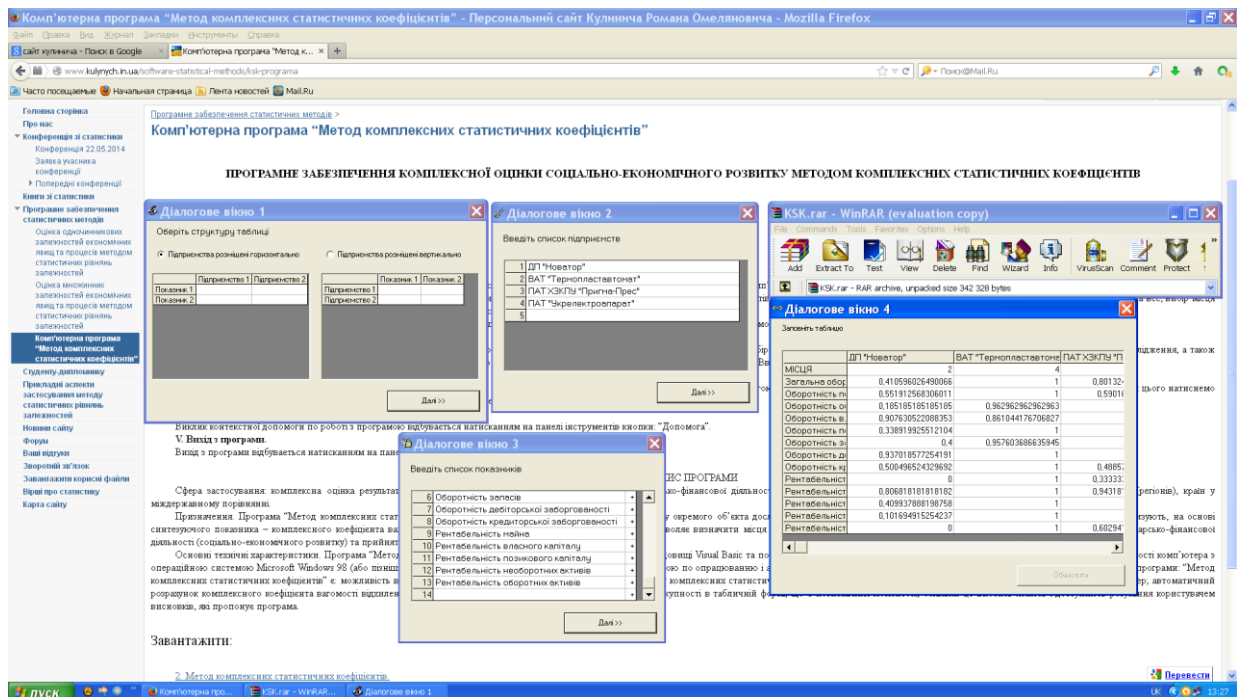

Рис. 1. Діалогові вікна комп'ютерної програми «Метод комплексних статистичних коефіцієнтів»

Періодичне оцінювання показників ефективності діяльності промислових підприємств дозволить вчасно виявити існуючі проблеми і труднощі, які виникають у виробничо-господарській діяльності підприємства, розробити управлінські рішення щодо виявлення резервів підвищення ефективності виробництва, обґрунтування економічної стратегії його розвитку.

Список використаної літератури

1. Айвазян С. А. Классификация многомерных наблюдений / С. А. Айвазян, З. И. Бежаева, О. В. Староверов. – М. : Статистика, 1974. – 240 с.
2. Ковалев В. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия : учебник / В. В. Ковалев, О. Н. Волкова. – М. : ООО «ТК Велби», 2002. – 424 с.
3. Кулинич О. І. Теорія статистики : [підруч.] / О. І. Кулинич, Р. О. Кулинич. – [5-те вид. , перероб. і доп.]. – К. : Знання, 2010. – 239 с.
4. Плюта В. Сравнительный многомерный анализ в экономических исследованиях / В. Плюта ; пер. с польск. В. В. Иванова. – М. : Финансы и статистика, 1989. – 175 с.